

szabad ereje mutatkozik meg a gondolkodás és a tudomány, az akarat és a cselekvés, a műalkotás és műszemlélet terén mindenütt, ahol ezek az alkotások volóban értékkel bírnak. Ahol a szellem ezen teremtő szabadsága nincs meg vagy kialudt, ott kipusztul immár a szellem is s az emberi egység élete csupán vegetatív élet, amely a dicséletes létezésnél többre nem viszi.“ „Ahol a szellem szabad önérvényesítése elé gátakat vetnek akár a tekintély, akár a hatalom nevében, ott a szellem alakításának tárgya sohasem lehet önmaga, hanem a tekintély vagy hatalom által diktált akarat. Ezen a tényen semmiféle rabulisztika nem tud változtatni..“ „Az önmagát megvalósított — s értsük meg jól: szabadon megvalósított — szellem az igaz szellem, amely előtt legnagyobb tekintély és legnagyobb hatalom az igazság maga. Ennek az életbevágó éspedig népek, nemzetek, az emberiség életébe vágó ténynek igazsága tüzetesebb magyarázatra nem szorul azoknál, iakik a szellem gyermekei. Akik nem a szellem gyermekei, azok számára minden magyarázat falrahányt borsó. Példákkal minden vonatkozásban bőven szolgál a viiágtörténelem s bőven a magyar is, csak meg kell azokat értenünk és nem szabad spanyolfallal venni körül hamis indokok és érvek alapján. Természetes, hogy ez az igazi megértés is csak ott sikerül, ahol a szellem tevékenysége erőteljes és szabad: a szellemet csak a szellem ismerheti meg“.

Az életmezőket mutatja be ezután *Bartók* abban a sorrendben, ahogyan az ő emelkedő skálája diktálja: a tudomány, az erkölcsiség életmezeje után legvégül az esztétikai és a vallási életmezőt. Van-e filozófus, aki nem Istenhez jut el? *Bartók* is ide tér meg, amikor *Kantot* idézi: „Két dolog tölti el a kedélyt... csodálattal és tisztelettel...: a csillagok ég felettem és az erkölcsi törvény bennem.“

Hosszúra nyúlt ismeretetésünk: még részletesebb lenne, ha beszámolónkat teljessé tennők annak a sok értéknek megmutatásával, ami különösen a gondolatok síkján oly ritka a mai világban. Reméljük azonban, hogy ismertetésünk elérte célját, azt, hogy felkeltse a figyelmet *Bartók* műve iránt s benne senkisémet „száraz“ filozófiai munkát tekintsen, hanem lássa meg a gondolatok gazdag tárházát. Lássza meg, olvassa el és vigye tovább, a cselekvésig. Hadd fejezzük be idevonatkozóan is egy *Bartók*-idézetel: „Előttünk a cselekvő ember az egész ember, mert a személyiség minden vonása itt jelenik meg előttünk szemmel láthatólag. A sunyi emberek ezért kerülnek a cselekvést ösztönszerűleg s ezért fecsegnek szüntelenül azok, akiknek nincs erejük arra, hogy teljes személyiségek tudjanak lenni az elhatározott dolgok energikus végrehajtásában. A szájhős jelleme és személyisége szája által nyer kifejezést. Ezek ugrándozó és rikácsoló hősök, akiknek minél nagyobb torkuk ágyúja, annál gyávábbak az ágyúk torka előtt.“

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Zentai Károly dr.: Az ítéletalkotás képessége mint az értelmesség (intelligencia) értékmutatója. Tanulmány az egri érseki r. k. tanítóképzőintézet és fiúfőnömi Évkönyvéből. Eger. 1939. 16 l.

A szerző ebben a rövidre szabott értekezésében abból a megfontolásból indul ki, hogy a növendék értelmi fejlődésének ismerete nagy jelentőségű a nevelésben. Mivel az értelmi működések között igen fontos helyet foglal el.

az ítéletalkotás, azért az értelmességi vizsgálatok középpontjába az ítéletalkotás vizsgálatát helyezi. A következő kérdésekre keres feleletet: 1. mi az ítélet, 2. hogyan jön létre, 3. mi az ítéletképesség, 4. ez hogyan fejlődik, 5. milyen az ítéletképesség és az általános intelligencia viszonya, 6. mely tényezők szerepelnek az ítéletalkotásban és végül 7. hogyan lehetne egyetemes eljárással az ítéletképességet és annak értékét vizsgálni.

A tanulmány írója az ítélet lényegét az értelem állásfogalásában látja. Az ítélet lélektani mozzanatai, hogy legalább két fogalom jelenjék meg a tudatban, hogy az értelem mérlegeljen, kiválasszon és viszonyítson és hogy végül állást is foglaljon. A mérlegelés az ítéletalkotásnak logikailag legfontosabb része, lélektani szempontból pedig az állásfogalás a legjelentősebb mozzanat. Az ítéletképesség fejlődésének vizsgálatát csak nagyszámú kutató együttes munkája oldhatja meg eredményesen. Az ítéletképesség és az általános intelligencia viszonyára az a szerző álláspontja, hogy egyenes arányban állnak egymással. Az ítéletalkotásnál szereplő tényezők megállapításához szükséges az ítéletek formai és tartalmi vizsgálata. A kritikai hajlam és a kritikai képesség vizsgálata döntő jelentőségű ehelyütt. Az eddigi intelligencia-vizsgálatok módszerét nem veti ugyan el, de nem tartja azokat kielégítőnek. Egyszerűbb, megbízhatóbb és egységes alapon nyugvó eljárás kidolgozását kívánja.

Nagy vonásokban ez ennek a tanulmánynak a gondolatmenete. Értéke abban jelölhető meg, hogy az intelligenciavizsgálat egységes alapjául az ítéletképességet állítja elénk. Kár, hogy ez az értekezés — mint a szerző maga is hangsúlyozza — túlnyomórészt csak a problémák fölvetésére szorítkozik és a megvilágított feladatokból keveset old meg. Várakozással tekintünk a sorok közt beígért, s a probléma egészét felölelő, nagyobb mű megjelenése elé.

Jankovits Miklós dr.

Cser János. A magyar gyermek szókincse. Gyakorisági és korszótár, Magyar Paedagógiai Társaság Könyvtára. 7. szám. Budapest 1939. 80 l.

A gyermek nyelvének nagy jelentőségével már régóta tisztában van a nevelés elmélete. Beható kutatás mégis csak a legutóbbi évtizedekben indult meg. Hazai lélektani irodalmunkban néhány kezdeményező lépéstől eltekintve az iskolásgyermek szókincsére vonatkozólag eddig nem történt komoly kutatás. Ez a szótár éppen ezért úttörő jellegű. Ez a kiadvány nemcsak magát a szótárt tartalmazza, hanem a szótár anyagát összegyűjtő vizsgálatok lefolyásának módját, a feldolgozás szempontjait is ismerteti és a leszűrhető eredményekre, valamint a szótár használatára szintén rámutat. Utal ezenkívül a külföld hasonló vizsgálataira és összehasonlításokat eszközöl. Értékes irodalmat ajánl. A gyermektanulmányozás iránt édeklődők előtt különben nem hat az újdonság jellegével, mert némi módosítással teljes egészében már megjelent *A Gyermek és az Ifjúság* 1937. (XXIX.) évfolyamának 71–132. lapjain. Külön kiadása főleg azért vált szükségessé, mert ott kevés nevelő számára volt hozzáférhető.

A szótár anyagát a szerző és 16 munkatársa szabad asszociációs eljárással nyerte. A vizsgálat 4.483 tíz- tizennégy éves elemi, polgári és középiskolás gyermekeken történt, akik összesen 400.501 szót írtak. A gyakoriságt